

azt a tételt szürték le: *senatores boni viri, senatus autem mala bestia*. Különösen három tényező gyakorolhat befolyást a társas bíró ítélkezésére: 1. a felelősség megosztásának érzete, 2. az emberrel veszesületett ellenmondás és 3. az egymásra hatás, a szuggerálás. Mind a három hivatalosan jelenik meg s akaratlanul is érvényesül és csak a legerősebbek tudnak az első és a harmadik helyen nevezettnek ellenállani és csak kevesen a második helyen nevezettből előnyt, hasznot meríteni. Az ellenmondásnak ugyanis nagy a hivatása: *Der Gegensatz ist das treibende Prinzip des Fortschrittes, der Widerspruch ist ein unentbehrliches Element der Entwicklung, ... ohne Kampf mit dem Gegensatz wird jeder geistige Gehalt matt und unwirksam. ... der Gegensatz wirkt erregend, herausfordernd, Kräfte weckend* mondja a csendes, de mély bölcselő: Paulsen. Azonban minden jelentősége attól függ, hogy miként, milyen alakban és tartalomban nyilvánul meg, jelesül *sub specie boni ac veritatis testesül-e* meg, vagy nem? Lehetnek ugyanis, akik ellenmondanak csak azért, hogy ellenmondjanak és megzavarjanak. Ilyenkor — főleg gyengébb vezetés mellett — fordulhat elő az a művelet, amelyet ahhoz az esethez lehetne hasonlítani, amidőn egy kába követ dob a kutba és tizenkét bölcsnek kell összeállni, hogy azt nagy fáradsággal kiemeljék. Sok értelmi és erkölcsi érték pusztulhat el ilyenkor s rendszerint az ügy szokta kárát vallani, mert ilyenkor kaphat lábra az a *nisus*, amelyen egyik, vagy másik már nem annyira az igazságnak, mint inkább a saját véleményének a győzelmét keresi. És ilyenkor történhetik meg, hogy eszme és gondolat helyett: téveszme, vagy tetszetős, de üres szólam vergődhetik többségre. Sokat tanulmányoztam az ellenmondás lélektanát, az ellenmondás jótékony és kártékony hatását. Ennek leszűrődő eredménye az, hogy a jóindulatu, vagyis az az ellenmondás, amely egyedül és tisztán magának az ügynek a szempontjából és főleg a hang, tartalom és modor tekintetében olyan tónusban nyilvánul, hogy abból annak a megbecsülése csendül ki, akinek és aminek ellenmondunk: mindig, tehát akkor is jó és áldásos eredményhez vezet, ha az tévedésen nyugszik; holott a másik: a rosszindulatu, akkor is fullánkot hagy hátra — hol magában az ügyben, hol másutt — ha az különben alaposnak bizonyult. Hiába emberek vagyunk még a kurulis székben is, csak emberek: és bizony emberi minőségünk értékét igen sokszor már abból az intenczióból s abból a modorból is meg lehet állapítani, amely ellenmondásainkban megnyilatkozik. *Le ton fait la musique*.

Az nem szorul fejtegetésre, hogy a felelősség megosztásának érzete mennyiben befolyásolja az ítélkező lelki processusát; elég megpendíteni, hogy a szellem éberségének a csökkenése és főleg a felelősség áthárítására irányuló hajlamnak a kifejlődése járhat vele, ez pedig a bírói jellem leszállításához és meghamisításához vezet. — Ami végül az egymásra hatást, a szuggerálást illeti, ez annyiban jelentékenyebb tényezője lehet az ítélkezés lelki folyamatának, mert főleg erre áll az, hogy észrevétlenül, akaratlanul, orvul támad és ragadja magával a szuggerálható társat s ennél fogva nemcsak nagyobb lelki ellenállást, hanem a léleknek intensivebb jelenlétét, éberségét igényli. Számos változata lehet, sokféleképpen nyilvánulhat meg. Már a társnak — mindegy: elnök avagy bíró — puszta jelenléte is szuggerálhat, annál inkább a társ rangfokozati különbsége, befolyásossága vagy hatalmi állása s ebből eredő lelki nyomás. Ez a szuggerálásnak és a szuggerálhatóságnak a legdrasztikusabb, legalacsonyabb — és hála a jó égnek: a bírói karban tudtommal alig előforduló — módja, mely nemcsak bűnhöz: a bírói eskü megszegéséhez, hanem az egyén személyiségének meggyalázásához, a bírói tiszt s ezzel annak a társadalomnak a megsértéséhez vezethet, amelynek képviselőjében és érdekében a bíró funkcionál. Szuggerálhat azonban a társnak intellektuális fölénye, néha a társ elmé-

jének ridegsége és szárazsága, máskor szívének melegsége vagy annak felismerése, hogy a társ lelke az igazságban a haladás, a tudomány, a humanitás iránt érzett lelkesedésben önzetlenül olvad fel. Néha a határozottság máskor az ingadozás, néha a bátorság, máskor a félnétség húzza le a mérleg serpenyőjét. Mindezek már finomabb szerkezetű faktorok, lehetnek azonban kézzelfoghatóbbak, durvábbak is. Így: az erősebb hang, mit a vita hevessége vált ki, olykor félnétség, határozatlanság, néha *gestus* máskor élcz, vagy ötlet. Mert úgy van az, hogy amint vannak, kik a szívhez és az észhez csak durva eszközökkel, csak úgy tudnak férközni, hogy sebet ütnek egyikén vagy mindkettőjén, úgy vannak olyanok is, akik szeretettel, jóindulattal és finom művészettel nyitogatják a szívnek és az észnek zárait. Imponderabilitások ezek mind; lelki életünk azonban ezekből áll s az ítélkezés folyamatában is többé-kevésbé érvényesülhetnek. Ebből a szempontból a legfőbb dolog, hogy megőriztessék a lélek függetlensége és szabadsága, mely abból áll, hogy úgy magunk, mint mindenki más lehetőleg távol tartsuk lelkünkötől azt, ami lényét, egyediségét megtevesztheti vagy esetleg veszélyezteti s ami alkalmas arra, hogy eltérítse attól az iránytól, amelyet saját erkölcsi, érzelmi és intellektuális képességeinek a lendületével köteles magának megszabni. Erésben annak, hogy társakkal ítélkezik a bíró, külön jelentősége van az ítélkezés lelki processusa szempontjából, azzal tehát, mint külön — jöllehet csak esetleges — tényezővel kell számolni. Ezen tényező mellett vannak azok a tényezők, amelyek úgy a társas-, mint az egyesbíró ítélkezésében is irányítólag funkcionálnak.

És ezek a lényegesek, ezek a döntők, ezek az egyetemesekek. Ezekről egy másik alkalommal.

Dr. Staud Lajos.

A büntetőjog átalakulása és a biztonsági rendszabályok.*

A büntetőjog, valamint ennek tudományos művelése és gyakorlati alkalmazása napjainkban több tekintetben jelentős, sőt korszakos átalakuláson megy át.

A büntetőjog két irányban is túlterjeszkedett, eddig elméletileg nagyon következetesen megvont keretein és amint *Liszt* magát kifejezte — «kinőtt önmagából».

A fiatalok új büntetőjogának megalkotása utján hatalmas és a nemzet erejére, jövőjére nagy jelentőségű, szociálpolitikai tevékenységet kell végezni a büntető törvénykezés termeiben: a támogatásra szoruló, az erkölcsi veszedelemben levők pártfogásba vételének munkáját, megmentésük megkísérlését.

A másik irányban, t. i. a biztonsági rendszabályok felvételével, mely a norvég, az angol és számos amerikai törvényhozásban már megtörtént, a legközelebb megalkotandó európai törvénykönyvekben pedig előreláthatólag meg fog történni, a törvényhozások a többszörösen visszaeső, hivatásszerű büntetéseket határozatlan tartamban fogva akarják tartani és ezúton a dorbézoló és munkakerülő egyének munkára nevelését, illetőleg munkára szorítását kívánják megkísérelni.

Nem a megtorlásra, a régi értelemben vett büntetésre helyezi a súlyt, hanem a társadalmat biztosító vagy a *közbiztonságot védő* rendszabály, illetőleg a büntetendő cselekmények vagy legalább újabb büntetendő cselekmény megelőzése lép előtérbe.

A büntetőjog átalakul a társadalmi védelem jogává és az ebben az irányban kifejtett tevékenység telitve lesz a közbiztonsági rendszert és a megelőző rendőri munkásság elemeivel.

Bizonyos, hogy szükség van a büntetőjognak ily kibővítésére és átalakulására. Ennek szükségét egyformán érzik a rendőrség és a bíróság gyakorlati szakfőfői éppúgy, mint a törvényelőkészítők. Érzik nemcsak egy államban, hanem Európaszerte, ami különösen Anglia, Franciaország, a Németbirodalom, Ausztria és Schweiz hivatott szakfőfőinek nyilatkozataiból nyilvánvaló.

Ez igazság felismeréséből két következmény folyik:

1. A közveszélyes büntetésekkal szemben alkalmazható biz-

* Részletek a szerző nagyobb tanulmányából.

társági rendszabályok a *közveszélyesség tartalmára*, tehát *határozatlan* tartamra alkalmazhatók és így a határozatlan tartamu elítélésnek évtizedek óta sokat tárgyalt intézménye, amelylyel legutóbb az 1910 október elején tartott washingtoni VIII. Nemzetközi Börtönügyi Kongresszus is foglalkozott, a vele összefüggő összes mellékkérdésekkel együtt, legközelebb tüzetes vizsgálódás tárgya lesz az európai irodalomban és törvényelőkészítő munkálatokban.

2. A másik következmény az, hogy átalakul és kibővül a büntetőbíró hatásköre, ennél fogva természetesen változnia kell a büntetőbírói kiképzésnek is.

A mai büntetőbíró teljesen eleget tesz feladatának, ha azt vizsgálja, vajjon a vádlott elkövette-e a terhére rótt tettet, miképp minősül ez a cselekmény és milyen büntetés mutatkozik igazságosnak?

A változott hatáskörben a büntetőbírónak közelebből meg kell ismernie a terhelt egyéniségét és alkalmasnak kell lennie arra, hogy az eléje került vádlottakat megfelelő osztályozásban, az esetet pedig egyénies elbánásban részesítse.

Egy példa világosan fog bizonyítani.

Az osztrák büntetőtörvénykönyv tervezetének indokolása közli több szokászerű büntettes előéletének hivatalos adatait. Az indokolás 77-78. lapjain lenyomatták egy 1855-ben született egyén büntetőlapjának másolatát, amelyből a következő adatok tűnnek ki:

Az illető 15 éves korától fogva 1907-ig 21 ízben ítéltetett el, 16-szor lopásokat követett el, 5-ször pedig más vagyron elleni bűncselekményt. 37 év alatt hosszabb tartamban (3, 5, 3, 4, 4, 8, 2¹/₂, 6 évre) kiszabott szabadságvesztésbüntetése összesen 35¹/₂ évet tesz ki. Ezen nyolcz hosszabb tartamu büntetéssel szemben áll azonban 13 rövid tartamu büntetés és pedig úgy, hogy a 4., 5., 6., 8., 10., 12., 16., 17. és 19. elítélésnél néhány napi, még a 19. elítélésnél is 14 napra terjedő szabadságvesztésbüntetést szabtak ki.

Ilyen büntető lapokat Magyarországon is tucatszámra lehet találni.

Az ilyen ítélezés a mai tételes jog mellett következetes és törvényes lehet ugyan, de bizonyára *nem célravezető*.

Az új alapelvek alkalmazásával a bíróság majd nemcsak azt fogja vizsgálni, hogy a 19-ik lopás elkövetésénél eunyi korona értékű ingó dolgot vett el a tettes, hanem a vádlottnak *egész egyéniségét*, életviszonyait, munkakerülését, veszélyességét.

Ennél fogva a bírónak a rá váró új hatáskörhöz kriminológiai alapvető ismereteket is kell szereznie, a bírói hatáskört, valamint az eljárás szabályait pedig akként kell megállapítani, hogy a bíróság az új jogszabályok alkalmazásával a társadalmat hathatósabban megvédelhesse, mint az eddigi jogszabályok alkalmazásával tehette.

Ezt az új széles hatáskört többen féltő aggodalommal nézik.

A legnagyobb tisztelettel vizsgálom meg ezeket az aggodalmakat.

Elvi álláspontom két irányban gyökeresen eltér a hazánkban ma még tulnyomóan uralkodó felfogástól. Mindamellett azt hiszem, hogy nem vagyok következtetlen.

A kriminalitás növekedését és azokat a súlyos társadalmi és közbiztonsági bajokat, amelyekből a bűncselekmények számának szaporodása következik, Magyarországon sem lehetne a büntetések szigorításával, sem a testi büntetések visszaállításával, sem a halálbüntetés gyakoribb alkalmazásával elhárítani.

Ma is azt vallom, ami a büntető novella első tervezetének szerkesztésekor, nyolcz év előtt meggyőződésem volt, hogy államnak és társadalomnak vállvetett munkával minden tőle telhetőt meg kell tennie az elhagyott, gyenge, erkölcsi veszedelemben levő, a züllés vagy a bűncselekmények útján járó tagjainak pártfogásba vételére, valamint a kezdő büntettek lehető kiméltése végett.

Ebben az irányban a büntető novellában keresztülvitt alapgondolatokat ma is fentartom. Csak a tájékozatlan vagy az elfogult mondhatja, hogy hazánkban e téren semmi sem történik. Sokan dolgoznak s habár óriási munka vár még reánk, ez a munka legalább *megindult*.

Másrésről azonban éppen olyan nyíltan jelentem ki azt is, hogy a mélyre süllyedt, megrögzött, fékezhetlen, hivatásszerű büntettekkel szemben a régi jogrendszerünkél hathatósabb, erélye-

sebb és hosszabb tartamban való védekezésre van szükség. A biztonsági rendszabályok kodifikációjánál pedig részéről nem a hivatásszerű büntettek, a közveszélyes, sokszoros visszaesők, a munkakerülő csavargók, az üzletszerű betörők, zsebtolvajok, orgazdák egyéni érdeke, hanem *kizárólag a társadalom* munkás, tisztességes és törvénytisztelő tulnyomó nagy részének *jogos érdeke* lehet csak irányadó.

Amint már évezredek előtt Aristoteles megírta: a legnagyobb igazságtalanság volna a nem egyenlőkkel egyformán elbánni. De nemcsak a legnagyobb igazságtalanság, hanem a legnagyobb oktalanság is lenne, ha ugyanazt a jogszabályt alkalmaznák a nyomor folytán elkövetett alkalmi bűncselekményre, mint az évtizedeken át betörésekből élő üzletszerű tolvaj büntetettére.

Az egyéni szabadság jelszava alatt senkinek, még a törvényhozásnak sem szabad feláldoznia az összesség érdekeit néhány száz vagy ezer munkakerülő csavargó érdekének.

Abból a czélből, hogy a politikai üldözésnek még *lehelőse* se merüljön fel, a biztonsági rendszabály alkalmazását kizárnám az összes politikai jellegű büntetendő cselekményeknél és minden olyan egyénnél, aki politikai motivumból, habár súlyos természetű büntetést követett el, pl. az anarchistáknál is.

De azt nem lehet komolyan vitálni, hogy a betörők, a kassza-furók, az üzletszerű orgazdák és hasonló hivatásszerű büntetteknek politikai üldözése komoly lehetőség volna.

Hátra volna még hazai viszonyaink vizsgálata.

Ha van aggodalmam, akkor ez inkább arra irányul, hogy bíróságaink legalább egyelőre megszokván a XIX. század jogfejlődésének irányát és az enyhe büntetési tételeket, *nem eléggé* fognak élni a nyert új felhatalmazással és nem mindenkor alkalmazták majd a biztonsági rendszabályokat, amikor azokra törvényes alap és az összesség érdekében szükség is volna.

Ellenben több mint egy negyedszázad óta igazságügyi és egyéb közszolgálatban közelebből vizsgálva hazai viszonyainkat, arra a meggyőződésre jutottam, hogy a magyar bíróságok és ügyészségek tagjai a politikai szabadságnak, valamint az állam és társadalom részéről egyformán megbecsülendő egyéni jogoknak tiszteletben tartásában növekedtek fel, ezeket mindenkoron respektálták is és így az új jogszabályok alkalmazása megnyugvással lesz reájuk bizható.

Dr. Balogh Jenő.

Harminczkétéves elévülés és az új perrendtartás.

Az volna a legvégzetesebb tévedés, ha azt hinnők, hogy az új perrendtartás egy csapásra véget fog vetni összes jogszolgáltatási mizeriáinknak. Sőt ellenkezőleg, talán nem túlzott az a fel-fogás, mely az ítélezés gyorsasága szempontjából — legalább ami az átlagos eredményeket illeti — egyelőre valami nevezetes fordulatot nem vár. Tulajdonképpen az új törvény csak új keretet teremt. Sok más feladat lesz még megvalósítandó, míg az új al-kulat tartalmát és életet nyer. A szervezeti kérdésektől eltekintve, lehetetlen, hogy kielégítő állapotokat teremtsünk mindaddig, míg az anyagi jog szabályozatlan volta a feleket homályos jogi helyzetek és a bíróságot csak nehezen eloszlatható kételyek elé állítja.

Az egész anyagi jog kodifikációja azonban egyelőre el nem érhető, sőt meggondolandó volna, ha ez lehetséges volna, vajjon czélszerű lenne-e az egész anyagi kodexet a perjogi reformmal együtt életbe léptetni. De nélkülözhetetlennek tartjuk, hogy egy az anyagi kodifikáció körébe eső részletkérdés sürgősen szabályoztassék. Értjük ez alatt az elévülést.

Legnagyobb bajaink egyike, hogy nálunk az elévülés 32 év és hogy egyes jogterületektől eltekintve, nem állanak itt rendelkezésünkre korszerű szabályok. Azt talán bizonyítani sem kell, hogy jogi, erkölcsi és gazdasági szempontból, valamint a mai életviszonyok között egyenesen képtelen állapotokat teremt ez a középkori viszonylatokba illő elévülési idő. Ma, midőn a jogviszonyok a forgalmi élet eszközeinek fejlettsége folytán rövid percek vagy legfeljebb órák alatt keletkeznek, maga a jog csak oly idő-határok közt ével el, melyek az emberi életkor jogilag számbavehető részét messze meghaladják. Ha konzekvenciáiban nem volna olyan komoly a dolog, majdnem komikusnak volna mondható, hogy valaki 32 év alatt teljesítést követelhesse. Emlékszem egy esetre, amikor felperes egy özvegy asszony ellen az átadás